

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	J. van Vossen	Datum	5 december 2025
E-mail	jeske.van.vossen@utrecht.nl	Kenmerk	34006037
Type brief	Reactiebrief	Onderwerp	Collegereactie initiatiefvoorstel Erken de rechten van de Utrechtse natuur
Bijlage(n)	-	Beleidsveld	Samen Stad Maken

Geachte leden van de raad,

Op 30 oktober 2025 is door Louise de Vries (PvdD) een [initiatiefvoorstel](#) ingediend om de rechten van de Utrechtse natuur te erkennen en de belangen van niet-menselijk leven mee te wegen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking. We hebben dit initiatiefvoorstel met veel belangstelling gelezen en waarderen de inzet van de Partij voor de Dieren zeer. Op een aantal punten uit het voorstel hebben we wensen en bedenkingen. In deze brief geven wij deze mee.

Algemene reactie

Het initiatiefvoorstel gaat uit van het feit dat wij van al het leven op aarde afhankelijk zijn, net zoals dat leven afhankelijk is van ons. Dit onderschrijven wij. Wij willen een groene, diervriendelijke en leefbare stad zijn en doen daar ook al veel voor. Zo werken wij aan meer kwalitatief groen in de stad en zorgen voor een bijdrage aan het tegengaan van de biodiversiteitscrisis; hiertoe hebben we ook de biodiversiteitscrisis uitgeroepen ([motie M309](#)). We zetten ons in voor een omgeving die aantrekkelijk is voor insecten, vogels en andere dieren. Zie ook de [raadsbrief](#) over de groene schaa sprong van 25 september 2025. Een groot aantal medewerkers, waaronder de stadsecologen, is dagelijks bezig met het belang van de natuur in de stad. Vanuit dat belang voeren wij bijvoorbeeld een actieve lobby tegen de verbreding van de A27 bij Amelisweerd. Daarnaast hebben we vorig jaar als eerste gemeente het manifest 'stop ecocide' ondertekend. Wij doen dus al veel, desalniettemin delen we het doel van de Partij voor de Dieren dat de belangen van niet-menselijk leven meegewogen dienen te worden in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking. Wij vinden ook dat dit beter kan en dat dit nog beter moet.

Het initiatiefvoorstel gaat uit van het aanstellen van een voogd als een geschikte vorm om de belangen mee te wegen. Wij hebben meerdere zowel inhoudelijke als meer procesmatige en juridische bedenkingen bij deze vorm en achten het voorstel als geheel niet haalbaar vanwege financiële beperkingen. Wij zouden graag op andere manieren de stem van de natuur gestructureerd en transparant meenemen in belangenafwegingen en sluiten graag actief aan bij de zoektocht van andere gemeentes en de VNG. Dit lichten wij hieronder uitgebreider toe. Daarnaast staan grote maatschappelijke opgaven met elkaar op gespannen voet, zoals de grote woningnood en de wens de

Datum 2 december 2025
Ons kenmerk 34006037

natuur niet aan te tasten. Dat vraagt niet alleen iets van onze werkwijze, maar ook van uw raad om politieke richting te geven.

Reactie per beslispunt

1. De rechten van de Utrechtse natuur te erkennen en in lijn daarmee uit te spreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft die mee moeten worden gewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking

Het is aan u als raad om zich hierover uit te spreken. Hoe wij als college hier tegen aan kijken, geven we aan bij het volgende beslispunt.

2. Het college opdracht te geven om

1 Uit te spreken dat niet-menselijk leven om ons heen belangen heeft die mee moeten worden gewogen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking;

a. Deze uitspraak proactief te communiceren richting alle beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie

Wij vinden het zeker van groot belang dat niet-menselijk leven wordt meegewogen in gemeentelijk beleid en hier wordt ook al veel voor gedaan. Dat willen we ook uitspreken en proactief communiceren richting alle beleidsvelden. Daarbij geven wij graag aan dat we dit ook nu al doen, onder andere aan de hand van de nota Dierenwelzijn, het Meerjaren Groenprogramma, de Utrechtse Soortenlijst, het beleid voor klimaatadaptatie en het maabeleid. De gemeentelijke groenadviseurs communiceren al dagelijks pro-actief hierover richting de verschillende beleidsvelden binnen de gemeentelijke organisatie. Deze adviseurs zijn ook werkzaam binnen verschillende organisatieonderdelen. Ook hebben we een jurist speciaal voor groen en zijn er stadsecologen in dienst. Al deze mensen adviseren dagelijks voor de belangen van dieren en planten in de stad en zijn ook nog gespecialiseerd in ecologie. We zien ook dat het belangrijk is om proactief te blijven communiceren hierover richting de verschillende beleidsvelden en grijpen vaak kansen aan om dit te doen.

b In samenwerking de stem van de natuur een plek te geven door deze werkwijze nader uit te werken en te borgen via aanstelling van een kwartiermaker en het benoemen van een onafhankelijke voogd die deze stem kan vertegenwoordigen, te beginnen met de uitvoering van een tweetal pilots als proeftuin voor deze voogd

Wij hebben inhoudelijke bedenkingen bij het aanstellen van een voogd. Ten eerste lijkt het ons niet mogelijk om een onafhankelijk voogd alle verschillende stemmen van de natuur te laten vertegenwoordigen, ook als deze voogd uit meerdere personen bestaat. De stem en het belang van de ene plant kan bijvoorbeeld om iets anders vragen dan van de andere plant of dier. Bovendien is vertegenwoordiging altijd interpretatie omdat de natuur niet kan spreken, daardoor is het moeilijk objectief te formuleren. Wij denken dat als wij zelf een voogd aanstellen, dat deze voogd dan een belangenafweging gaat maken tussen bijvoorbeeld verschillende planten of dieren, terwijl de belangenafweging aan het college en de raad is. Wij zien hier een parallel met de bewoner. Wij denken dat ook bewoners verschillende stemmen en belangen hebben en dat 'de bewoner' niet bestaat. Daarom willen we extra moeite doen om alle verschillende geluiden te horen, die ten opzichte van elkaar af te wegen en de raad in positie te brengen die afweging te maken.

Vervolgens hebben wij juridische en procesmatige bedenkingen. Wij schatten in dat het betrekken van een voogd de processen van ruimtelijke ontwikkeling trager en duurder maken. De juridische status, rol en opdracht van de voogd zijn onvoldoende uitgekristalliseerd, waardoor interpretatiegeschillen en conflicten tussen initiatiefnemers, gemeente en voogd kunnen ontstaan, met juridische procedures, vertragingen en hoge(re) kosten tot gevolg. Dit vergroot het risico dat beleidsmatige afwegingen niet langer in het bestuurlijke domein plaatsvinden, maar in de rechtszaal worden beslecht. Wij achten dit onwenselijk, temeer omdat er landelijke wettelijke kaders nodig zijn om dit te borgen, en die ontbreken

Datum 2 december 2025
Ons kenmerk 34006037

nu nog. Daarbij komt dat het begrip 'voogd' in het Nederlandse recht een strikt juridische betekenis heeft: een voogd is een door de rechter benoemde wettelijke vertegenwoordiger van een minderjarige, belast met het gezag en de behartiging van diens belangen (art. 1:336 en 1:337 BW). Het gebruik van deze term voor de vertegenwoordiging van niet-menselijk leven of natuur wijkt daarvan fundamenteel af en kan tot juridische onduidelijkheid en interpretatiegeschillen leiden.

Tot slot zouden wij in lijn met de beleidsnota Samen stad maken, liever aansluiten bij wat er al is in de stad, dan zelf een nieuw instrument zoals een voogd in het leven roepen. Daarbij zien we het voor ons dat we in de instructies voor het opstellen van een samenwerkingsplan en een samenwerkingsverslag zouden kunnen opnemen dat we extra moeite doen om de stem van de natuur te horen en dat dat kan via bestaande natuurorganisaties in de stad, zoals het Milieucentrum en de Vrienden van Amelisweerd. We doen dit al regelmatig via de 6-wekelijkse Magie-vergadering waarin afgevaardigden van Utrechtse natuur- en milieuorganisaties en inwoners van de stad de stem van de natuur vertolken en deze meegewogen wordt bij beleid, uitvoering en ontwikkelingen in de stad. Dit soort vormen kunnen we in de vorm van pilots vaker gaan doen.

Naast deze inhoudelijke bedenkingen, is dit voorstel wat ons betreft financieel niet haalbaar. Voorgesteld wordt dat het aanstellen van een kwartiermaker en instellen van een voogd € 60.000 kost, en dat dit gedekt kan worden uit het programma Samen Stad Maken of vanuit gebiedsontwikkeling. Het programma Samen Stad Maken heeft echter een zeer beperkt budget, zeker na de recente bezuinigingen. Een dergelijk bedrag onttrekken heeft een substantieel effect op het programma, waardoor andere zaken, zoals bijdragen aan de wijkplatforms, online samenwerking via DenkMee of de interne cultuurverandering, moeten stoppen. Dit vinden wij onwenselijk. Dit voorstel vraagt ook om het vervolgens te verwerken in de werkinstructies. Omdat het daarmee van toepassing wordt voor alle projecten en het dus conform dit initiatiefvoorstel niet bij deze twee pilots blijft, blijven de kosten niet beperkt tot 60.000 euro, maar worden deze hoger. Ook vanuit gebiedsontwikkeling is er geen budgettaire ruimte vrij en wordt de komende jaren nog meer bezuinigd. Daarin kunnen we geen structurele extra uitgaven opnemen.

Los van de op dit moment nog bestaande onduidelijkheid over de juridische status van een voogd, is het ook de vraag of en hoe de hieraan verbonden kosten op een initiatiefnemer kunnen worden verhaald. Daarbij geldt dat het voor veel projecten op dit moment al moeilijk is om het haalbaar te maken. Het aantal projecten in de 'Utrechtse aanpak' geeft deze complexiteit van ruimtelijke projecten duidelijk weer.

c Op basis van de uitkomsten van deze pilots deze werkwijze te verwerken in de werkinstructies gekoppeld aan de implementatie van de Nota Samen Stad Maken

Wij vatten dit op dat voorgesteld wordt om deze werkwijze met een onafhankelijke voogd te verwerken in de werkinstructies. Wij hebben zoals hierboven aangegeven bedenkingen bij de voogd en daarom ook bedenkingen hierbij. Wij zijn wel ook op zoek naar manieren om de stem van de natuur beter mee te wegen in gemeentelijk beleid, besluitvorming en samenwerking. Het klopt dat de Partij voor de Dieren zegt dat er op dit moment nog geen beleidsmatige uitwerking is van het betrekken van deze ongehoorde stem. Zoals hierboven gezegd kunnen we wel in de instructies voor het opstellen van een samenwerkingsplan en een samenwerkingsverslag opnemen hoe de stem van de natuur goed meegenomen kan worden in de belangenafweging. En die stem uit de stad te halen via bestaande natuurorganisaties.

d Op basis van de uitkomsten van deze pilots in afspraken met initiatiefnemers bij ruimtelijke ontwikkelingen voor te leggen dat de stem van de natuur, zoals vertegenwoordigd door de onafhankelijke voogd, gehoord dient te worden in samenwerkingstrajecten

Zie onze reactie op punten 1b en 1c.

Datum 2 december 2025
Ons kenmerk 34006037

e Een evaluatie van deze werkwijze mee te nemen in reguliere evaluatiemomenten van Samen Stad Maken

Wanneer we een werkwijze hebben uitgewerkt, zullen we dat meenemen in de reguliere evaluatiemomenten.

2. In gesprek te gaan met andere gemeenten, de VNG, en initiatieven op dit terrein over het belang van het erkennen van de rechten van de natuur en om kennis uit te wisselen over de manieren waarop dit verankerd kan worden in gemeentelijk beleid en bestuurlijke besluitvorming en samenwerking

Dat gaan we graag doen, juist omdat wij ook graag nog beter de belangen van de natuur meewegen in beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking. Ook in de beleidsnota [Samen stad maken, Geen Utrecht zonder U](#) hebben we aangegeven extra moeite te doen om ongehoorde stemmen te betrekken en te horen, daarbij hebben we de stem van de natuur en het klimaat genoemd. Zo hebben we tips opgesteld om het ongehoorde geluid beter te bereiken. Dit is echter nog niet genoeg. We zullen actief op zoek gaan naar goede mogelijkheden om de stem van de natuur beter te horen. We zullen de ontwikkelingen op dit onderwerp daarom nauw volgen en met andere gemeenten die initiatieven tonen op dit terrein uitwisselen hoe het erkennen van de rechten van de natuur kan helpen bij onze opgaven en ambities voor groen en biodiversiteit. Zoals in de [voortgangsbrief](#) over Samen stad maken van 19 maart 2025 vermeld, zijn momenteel de gemeenten Groningen en Eijsden-Margraten hiernaar onderzoek aan het doen. In Amsterdam wordt onderzoek gedaan naar een zoöp, een organisatiemodel waarbij de belangen van niet-menselijk leven worden vertegenwoordigd. Wij hebben in deze voortgangsbrief aangegeven dat we zelf niet de mensen en middelen hebben om te starten met een onderzoek en wachten de uitkomsten van bovenstaande onderzoeken daarom met veel interesse af. Dat dit onderwerp speelt op verschillende plekken en ook dat de Partij voor de Dieren dit initiatiefvoorstel heeft ingediend, laat zien dat de stem van de natuur steeds serieuzer wordt genomen en dat juichen wij toe. In de voortgangsbrief van Samen stad maken van Q1 2026 geven wij een update van ons gesprek hierover met andere gemeentes.

3. De beweging voor de Rechten van de Natuur te volgen en;

a. uit te spreken dat de gemeente Utrecht deze beweging actief steunt;

b. richting de landelijke overheid te lobbyen voor het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan de natuur;

c. zodra het juridisch mogelijk is om rechten te verlenen aan de natuur uit te werken hoe dit in gemeente Utrecht vorm krijgt

We zijn geïnteresseerd in de beweging voor de Rechten van de Natuur en zullen deze volgen zoals we ook aangeven in onze reactie op beslispunt 2. Wij vinden het belangrijk dat natuurbelang meer gewicht heeft, maar we hebben twijfels of een rechtspersoonlijkheid daarvoor de beste weg is. Een rechtspersoonlijkheid heeft ook nadelen. Wij denken dat dit juridisch complex is (kan de natuur bezwaar maken tegen het beheer door haar eigen eigenaar?) en kan leiden tot meer procedures en juridificering, terwijl wij graag open en zorgvuldig alle belangen afwegen in een goed gesprek waarbij ook de natuur een stem heeft. Hier gelden dezelfde bedenkingen bij als bij een voogd; lastig uitvoerbaar, het kan leiden tot vertraging en hogere kosten in de ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Er moet landelijk over nagedacht worden of dit wel de wenselijke manier is om de natuur een stem te geven. Daar willen wij niet op vooruitlopen. Zodra het juridisch mogelijk is om rechten te verlenen aan de natuur zullen we nog een keer bekijken of en hoe we denken dat dit ons gaat helpen bij het vergroenen en biodiverser krijgen van de stad.

Conclusie

Samenvattend hebben wij inhoudelijke en juridische bedenkingen bij de vorm van een voogd en achten wij vanwege financiële beperkingen het voorstel als geheel niet haalbaar. Binnen Samen stad

Burgemeester en wethouders

Datum 2 december 2025

Ons kenmerk

34006037

maken en gebiedsontwikkeling (de voorgestelde dekking voor de kosten van een kwartiermaker en voogd) is geen budget beschikbaar. Wij zien echter andere vormen voor ons die meer aansluiten bij wat er in de stad al is en leren hiervoor graag van andere gemeentes en initiatieven. In de voortgangsbrief van Samen stad maken van Q1 2026 geven wij een update van ons gesprek hierover met andere gemeentes. Wij onderschrijven de intentie en het doel van de Partij voor de Dieren om de rechten van de Utrechtse natuur te erkennen en de belangen van niet-menselijk leven mee te wegen in gemeentelijk beleid, bestuurlijke besluitvorming en samenwerking. Hier kunnen wij ook helemaal achter staan. Wij zien graag dat de natuur goed wordt meegenomen in belangenafwegingen. Daarom waarderen we zeer de inzet en het werk dat hierin is gestoken om tot een initiatiefvoorstel te komen om dit vorm te geven.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris,

de burgemeester,